

la *Nomenclatura català-anglès* i l'anglès internacional:

Eines per millorar la qualitat de textos oficials de la Universitat de València en anglès per a usos internacionals

Universitat de València - Servei de Política Lingüística, març de 2012

Versió provisional

El paper de l'anglès com a *lingua franca*

Als darrers anys, l'anglès ha obert camí com una llengua d'intercanvi social, acadèmic i científic a l'àmbit internacional. Aquest fet ha dut a un augment considerable del seu ús, especialment a les universitats. S'utilitza ara no tan sols en qüestions relacionades directament amb anglòfons i països de parla anglesa, sinó com a *lingua franca* entre distintes comunitats lingüístiques. Fins i tot, algunes universitats de parla catalana ja redacten documents per a ús intern en aquesta llengua. També ha incrementat el nombre de documents, sobretot científics, escrits directament en anglès, sense traducció prèvia.

Però això també comporta problemes. La majoria dels lectors de textos en anglès produïts per la Universitat, fins i tot els de la web, no són parlants nadius de l'anglès, sinó del francès, alemany, italià i altres. A més a més, els que tenen l'anglès com a primera llengua provenen d'una important varietat de països, cadascun amb un sistema educatiu i polític distint, i un lèxic relacionat que hi és propi, segons si parlem del model nord-americà, britànic, irlandès, australià, canadenc o nova zelandès. Molts lectors, senzillament, desconeixen el sistema universitari en general. Per tant, quan pensem en els lectors d'un text en anglès, no podem suposar que tenen més que un coneixement superficial de la terminologia i el funcionament d'allò que tracta el document.

Tot això ha generat un important debat sobre el paper de la traducció i revisió en anglès, i dos dels temes principals han estat com escriure per a una audiència internacional, i com traduir la terminologia pròpia de l'àmbit universitari català i valencià d'una manera clara, coherent i unificada.

El paper de la *Nomenclatura Català-Anglès de la Universitat de València*

Per cohesionar i millorar les traduccions a l'anglès que apareixen a diversos documents i a la web oficial de la Universitat de València, el seu Servei de Política Lingüística ha produït la *Nomenclatura Català-Anglès de la Universitat de València*, partint de la que presenta el Grup Interuniversitari de Nomenclatura en Anglès (GINA), que aglutina les propostes dels terminologistes i traductors de l'anglès que treballen a les universitats de parla catalana. El document ens permet fer traduccions clares i convergents amb la resta del món universitari catalanoparlant, basades en els següents criteris:

- Que el significat de les paraules siga comprensible tant per membres del món universitari anglòfon com aquells que no ho són, i fins i tot, aquells que provenen d'altres cultures. Això vol dir que com més universal, millor. Per tant, ha de ser tan lliure de calcs, equivalències i referències culturalment específiques com siga possible.
- Que s'utilitza, en la mesura possible, una sola traducció per cada terme a tot l'àmbit universitari catalanoparlant, per tal d'evitar la confusió dels usuaris i lectors.

A continuació tractarem algunes qüestions concretes en referència a l'ús de la Nomenclatura en les traduccions i textos originals.

Perquè no traduïm algunes coses?

Molts elements dels sistemes educatiu i administratiu espanyols no tenen un clar homòleg en anglès; de vegades la seua traducció directa només és possible amb una equivalència o un calc. Aquests són poc útils perquè poden crear confusions lògiques. Quan diem que es demana el certificat de batxillerat per accedir a un grau, no és procedent dir (en anglès) que el que es demana és un certificat d'*A-level*. Això en seria l'equivalent anglès, però el context del text canvia indegudament: la matriculació no demana pas aquest certificat britànic, sinó únicament el certificat espanyol d'ensenyament anomenat *batxiller*. De fet, hem d'explicar què és un batxillerat.

Igualment, és preferible apropar els lectors la terminologia catalana i espanyola més habitual. Un possible estudiant internacional necessitarà un mínim de lèxic educatiu per tal de funcionar a la Universitat i més enllà, i és així que no traduïm —sinó expliquem— una sèrie de termes exclusius del sistema espanyol que trobaran contínuament: llicenciatura, diplomatura, Batxillerat, ESO, etc. De la

mateixa manera, un nou estudiant, com qualsevol ciutadà nouvingut, haurà d'aprendre una sèrie de noms propis de l'àmbit polític i administratiu: Generalitat, conselleria, ministeri, etc.

S'ha de utilitzar el nom castellà o català?

Quan deixem sense traduir certs elements, com ara adreces o noms propis d'institucions, recomanem emprar preferentment la versió catalana, especialment si atenem que és la llengua pròpia del País Valencià i de la Universitat de València. Una excepció seria una adreça localitzada fora de l'àmbit catalanoparlant o quan es tracta d'una institució que no desenvolupa la seua activitat en aquest àmbit. En alguns casos caldrà ser flexible amb aquesta norma, però.

Quin tractament donem a les paraules que no traduïm?

Les paraules estrangeres -en el context present, açò vol dir no pròpies de la llengua anglesa-, com són Generalitat i *summa cum laude*, calen anar en cursiva i seguit per la traducció anglesa entre parèntesis, sempre que no siga evident. Altres paraules estrangeres s'han adaptat o integrat plenament en la llengua de destinació (per exemple, *fiesta* i paella) i van en lletra redona. Cal recordar que distingir una paraula pròpia d'una forastera és molt important: un centre (en català) pot voler dir facultat però un *centre* (en anglès) només vol dir un lloc cèntric. Hi evitarem l'ús de cometes o apòstrofs.

Com s'ha de tractar les sigles?

Val més que els termes que hom veu habitualment com a sigles (PAS, ESO, PDI) romanguen com a tal, per facilitar el seu reconeixement, ja que el lector els trobarà d'aquesta manera molt més a sovint que no en la seua forma plena. Poden anar acompanyats amb una nota explicativa que indica el nom sencer en anglès (entre parèntesis).

Perquè no traduïm els noms dels departaments, centres i serveis de la Universitat?

Segons mana l'article.13.1 dels Estatuts de la Universitat de València, "les denominacions oficials dels departaments, centres i serveis de la Universitat de València s'han d'escriure en la llengua pròpia d'aquesta". En conseqüència, cal reproduir aquests noms sempre en català, acompanyat després amb una traducció que hom pot considerar un aclariment i que anirà entre parèntesis. La nomenclatura ofereix una traducció completa de l'organigrama de la Universitat.

Alguns sectors de la Universitat poden preferir no traduir el nom de la pròpia Universitat. La majoria de les universitats ho fan, i els terminologistes i el GINA ho recomanen.

L'ús del genèric *degree*

Recomanem tenir cura amb la paraula *degree* en textos oficials perquè en anglès és un terme genèric equivalent a *titulació*; així escrivim *undergraduate degree* i *master's degree*.

L'Espai Europeu d'Educació Superior

L'EEES provoca alguns dubtes. Quan ens referim a (*undergraduate*) *degrees* –que sovint s'ha fet servir per traduir tant *llicenciatura* com *grau*–, volem parlar de les titulacions de Bolonya o les del sistema espanyol anterior? En alguns textos i sobretot en els expedients acadèmics, és necessari precisar de quin sistema pertany una titulació. Açò es pot fer amb l'ús d'un adjectiu aclaridor (*Spanish* o *EHEA*).

Igualment, l'EEES funciona amb un sistema de tres cicles (que anomena, en anglès, *cycles*), i el sistema espanyol en té un de dos cicles. Distingim entre els dos tant dient-ne *stage* en el cas espanyol i *cycle* en el cas europeu, com afegint-hi també uns adjectius aclaridors (*Spanish* i *EHEA*).

Quin estàndard de l'anglès hem d'emprar, el britànic o l'americà?

Certs documents tenen una destinació clara, i un públic d'un origen limitat. En casos on els lectors són estatunidencs o canadencs, l'ortografia estatunidenca és aconsellable; en la resta dels casos, podem seguir-ne la britànica, apta també pels països del *Commonwealth*. Quan l'audiència és internacional, podem seguir l'estàndard ortogràfic emprat per la Unió Europea, que és la britànica.

Pel que fa a lèxic, una terminologia única en tots els documents és preferible i evita confusions, sobretot si després hom vol buscar una paraula en la web per aprofundir en el tema. De tal manera que, tot i que podem recórrer a equivalències (per a la figura del rector n'hi ha diverses segons el país, fins i tot n'hi ha tres al Regne Unit), aquestes no haurien de suplantat una terminologia única i universal, com la proposada per la *Nomenclatura* esmentada adés, sinó complementar-la.

Un exemple seria, per a una audiència anglesa:

“...the Principal, or Chancellor of the University, can be found...”

Per a una audiència nord-americana:

“...the Principal, or Rector of the University, can be found...”

En tot cas aquests aclariments es farien al principi del document, i a continuació convé respectar la forma proposada a la *Nomenclatura*, tant per coherència com perquè els cercadors d'Internet el puguen trobar.

A nivell internacional, hi ha certa preponderància d'un dels dos estàndards de l'anglès sobre l'altre segons el tema a tractar. Per exemple, l'anglès americà és habitual en les ciències. Però no creiem indicat l'ús d'una o d'altra ortografia o d'un o d'altre lèxic segons el tema del text. Intentar treballar amb ambdós estàndards alhora, o dirigir-se a un americà amb l'estàndard britànic, pot comportar certa confusió: algunes paraules ortogràficament idèntiques tenen significats completament diferents en cada estàndard (*pavement*: vorera (BrE), calçada (AmE)). Per evitar malentesos, hem de ser coherents, i en la mesura possible, evitar termes i ortografies que puguen confondre per ser d'abast geogràfic limitat.

Què comporta escriure per a una audiència internacional?

Com ja hem dit, una audiència internacional n'és també una de diversa. Els seus coneixements d'anglès no són il·limitats, i el fet que utilitzem l'anglès de *lingua franca* implica que acceptem que els lectors tenen capacitats lingüístiques més limitades que, per exemple, si els comunicuéssim en la seua llengua materna. L'anglès com a *lingua franca* és doncs, una eina de comunicació transnacional, és a dir, supracultural, i això comporta la necessitat d'un anglès *internacional*. Podem prendre com a guia per al bon estil el llibre *The Elements of International English Style* (2005, WEISS, Edmond H, publicat als Estats Units per ME Sharpe), i els valuosos consells de la organització britànica *Plain English* (www.plainenglish.co.uk) o la *A Plain English Handbook* de la Comissió de Valors i Borses dels Estats Units (www.sec.gov/pdf/handbook.pdf).

Segons Weiss, “fer que un text siga més entenedor moltes vegades significa fer-lo especialment difícil de malentendre”. Per evitar els malentesos, doncs, els lectors tenen tres requeriments: necessiten un text lingüísticament senzill, fàcil de llegir, i que siga deslocalitzat. A continuació, farem un resum d'allò que ens recomanen aquestes tres guies quan escrivim per a una audiència internacional.

Què vol dir, senzill?

Un anglès senzill vol dir que hem de simplificar al màxim tant el lèxic com la sintaxi, sense canviar el sentit del text original, com explicà George Orwell en *Politics and the English Language* (1946): “Mai no utilitzes una paraula llarga quan una de curta servirà... Mai no utilitzes la passiva quan pots utilitzar l’activa... Mai no utilitzes una frase estrangera, una paraula científica, o un terme tècnic, si pots pensar en un equivalent quotidià i anglès.”

La claredat sempre és important, però quan els riscos d’estar malentès són majors, ho és encara més. Per assegurar la correcta comprensió, és important atènyer-nos a aquestes consideracions:

- Hem de triar paraules i expressions no ambigües. Cal defugir paraules que poden provocar confusió. Aquestes són les que tenen múltiples sentits segons el context. Això és encara més important si les utilitzem amb un dels seus significats menys habituals. Evitem, aleshores, els verbs més habituals –*make, take, have, set, get, look, do, reach*– i els verbs amb partícules (*phrasal verbs*) perquè els seus significats són molt nombrosos; en el seu lloc, podem emprar verbs més específics d’un sol sentit, sovint amb origen llatí, com ara *comment, decide, order*. El mateix es pot dir de la resta de mots.
- Cal pensar a limitar el nombre de paraules que el lector haja de saber per entendre el text. Això s’exemplifica en les versions d’anglès simplificat que estan en ús avui en dia, com ara *l’anglès bàsic* de CK Ogden, que diu que pot dir tot el que calga amb un màxim de només 850 mots, o *l’anglès senzill*, que ho fa amb 2.000.
- Per tant, en traduir, cal considerar fins quin punt podem parafrasejar sense perdre el sentit original.
- Cal evitar llenguatge figuratiu a favor de la literalitat.
- Evita termes tècnics que tenen altres significats en la parla comuna.
- Evita modismes, argot i regionalismes.
- Cal evitar la passiva i el subjuntiu (*should it be that... / were you to...*).
- Cal evitar l’impersonal (*it is possible...*) a favor de pronoms personals (*you can...*).
- Cal evitar nominalització. *Decide* és millor i més clar que no *take/reach a decision*.

Què vol dir, fàcil de llegir?

Es tracta de reduir els esforços per al lector. Això vol dir llevar qualsevol distracció i ser explícit. Segons Henry Fowler (1926), es tracta de fer que hom entenga una frase sense haver de tornar a llegir-la.

- Preferirem frase curtes. Convé evitar oracions complicades a favor de les simples. Per altra banda, açò és sempre una bona pràctica en anglès, ja que és una llengua que les prefereix.
- També és bo reduir la llargària dels paràgrafs.
- És més fàcil entendre frases on el subjecte, verb i objecte apareixen junts.
- Cal eliminar paraules i girs superflus que no afegeixen sentit a la frase (*in order to*→*to*).
- Cal conservar paraules opcionals que habitualment s'eliminen, com ara els connectors *that* i *which*, la repetició del *to* en una sèrie d'infinitius, i els articles.
- De la mateixa manera, cal evitar el-lipsis: val més repetir una paraula diverses vegades que no incórrer en la confusió, o produir frases massa llargues.
- Quan pot haver-hi confusió en una paraula composta, és recomanable introduir-hi un guionet.
- Evitarem trencar paraules (amb guionets) al final de línia.
- Evitarem les contraccions perquè dificulten la lectura (*don't*, *it's*).
- És més entenedor escriure en positiu (*not the same*→*different*).
- Cal conservar el paral·lelisme de l'estructura de la frase. És a dir, quan hi ha una sèrie d'accions cal que totes vagen o bé en infinitiu o bé nominalitzades, però no barrejades.
- Cal explicar el significat de la terminologia per molt evident que ens pugua semblar.
- La puntuació és una ajuda important per al lector, i més si no domina perfectament la sintaxi anglesa; per tant, se'n recomana un ús intensiu. Les cometes són només per al diàleg; en casos on hom vol posar en relleu alguna cosa, la podem posar en cursiva o negretes.

Què vol dir, deslocalitzat?

Vol dir adequat per al consum globalitzat. Si un lector d'anglès internacional pot provenir, i fins i tot, pot accedir al document des de qualsevol lloc, el text ha d'evitar l'especificitat cultural, és a dir, hem de globalitzar: cal identificar allò que pugua desconèixer el possible lector, i reduir-ho o explicar-ho. Tampoc no podem comptar amb un coneixement de la cultura anglesa, per molt que el text siga en

aquella llengua. És, doncs, un registre molt neutre, que evita qualsevol convenció local. Hem de prendre cura amb:

- Formalitat: distints països tenen distints graus de formalitat, i per tant, el millor és tendir sempre a la màxima formalitat i educació.
- El gènere: en anglès, podem evitar la fórmula *he or she* amb l'ús del genèric i neutre *they*.
- La veu: mentre als Estats Units prefereixen l'imperatiu per donar instruccions i informació processal, al Regne Unit, Irlanda i la resta d'Europa, hom utilitza la tercera persona. Dels dos, el més formal és el segon, però preferim compaginar la formalitat amb la claredat, i per tant suggerim dirigir-se al lector en segona persona però sense utilitzar l'imperatiu: *you should* (gens informal) i no *the reader/the student/they should*.
- Les dates: hi ha dos sistemes de dates numèriques al món anglòfon: mes-dia-any i dia-mes-any. Per tant, convé escriure sempre la data sencera.
- Les unitats: hi ha diversos sistemes d'amidar; el sistema internacional és el mètric.
- La numeració: hi ha una divergència sobre quant és un bilió: mil milions o un milió de milions; en tot cas, convé escriure els números numèricament (1,000,000 million). En anglès, els milers se separen amb comes i els dècims, amb un punt.
- Sigles i abreujaments: és bona pràctica no suposar que el lector reconega les sigles (UV, UPV).
- Tant les al·lusions culturals, literàries i històriques com els jocs de paraules i neologismes són problemàtics perquè demanen coneixement sociolingüístic.

Tipus de documents

Cal dir que aquest estil internacional és més una eina de comunicació que no d'expressió: és el més indicat per a informes i instruccions; en canvi, no ho és gens per a la prosa.

Podem aplicar aquestes recomanacions a la traducció?

Certament, podem seguir els consells anteriors molt més fàcilment si es tracta d'un text original en anglès. En un text original, som lliures de formular i tornar a formular el text. En canvi, la traducció ha de tenir el compromís de ser tan fidel a l'original com siga possible. Tanmateix, a l'hora de traduir, podem aplicar almenys algunes de les tècniques, com les de la senzillesa lèxica, d'estil, de puntuació i d'ortografia. En canvi, per tal d'aplicar tots els consells dits adés, caldria fer un revisió editorial tant abans com després de la traducció.

Com es pot millorar la traducció automàtica

Finalment, és interessant notar que més i més documentació és traduïda per traductors automàtics. Això pot comportar uns resultats variables. Tanmateix, i segons Edmond Weiss, es pot millorar dramàticament els resultats si, abans de traduir per màquina, escrivim seguint els seus consells. Açò és perquè els traductors funcionen a base de substituir una paraula per una altra, i si fem que cada paraula de l'original siga inequívoca, és a dir, que només tinga un significat o en siga la principal, les paraules escollides per la màquina s'aproximaran al significat original més vegades i la traducció millorarà significativament. Unes altres tècniques per ajudar la traducció mecànica són el fet d'emprar frases curtes i essencials, que eviten la redundància i la recurrència de preposicions i connectors com *de* i *i* (*una presentació de matemàtiques i àlgebra i ciències numèriques i anàlisi de la borsa* → *una presentació de matemàtiques i àlgebra; de ciències numèriques; i d'anàlisi de la borsa*).

Tinguem clar a qui va dirigit

En tot cas, quan hom lliura un document a traduir a un servei lingüístic, cal indicar qui n'és el receptor indicat, si ho sap. Això tindrà implicacions importants pel registre, ortografia i estil. A més, convé puntuar generosament i marcar aquelles paraules que no volem que es traduesquen. Finalment, cal decidir fins quin punt és oportuna una revisió editorial anterior si volem traduir un document redactat per a una audiència valenciana perquè el puga llegir una de forana. Segurament un estudiant o professor alemany, per exemple, tindrà uns altres coneixements, dificultats i interessos que aquells que recull el document escrit expressament per a un ciutadà d'aquest país.

Aportacions a la *Nomenclatura de la Universitat de València*

La *Nomenclatura* és oberta a noves entrades o millores. Qualsevol dubte o recomanació es podrà dirigir a graeme.berman@uv.es.

Graeme Berman

Tècnic d'anglès, Servei de Política Lingüística de la Universitat de València